

Grönbok om en möjlig utvidgning av EU:s skydd av geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter

2013/14:FPM111

Justitiedepartementet

2014-09-01

Dokumentbeteckning

KOM (2014) 469 slutlig

Tillvarata Europas traditionella kunnande på bästa sätt: en möjlig utvidgning av Europeiska unionens skydd av geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter

Sammanfattning

På EU-nivå finns i dag ett enhetligt skydd av geografiska ursprungsbeteckningar för vin, spritdrycker, aromatiserade viner, jordbruksprodukter och livsmedel. När det gäller andra produkter finns inget harmoniserat skydd inom EU.

Syftet med grönboken är att samråda med berörda parter om huruvida det finns ett behov av att utvidga skyddet inom EU av geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter.

I grönboken redogörs för de potentiella ekonomiska, sociala och kulturella fördelar som skulle kunna uppnås genom ett sådant utvidgat skydd, t.ex. kan det skapa arbetstillfällen och inverka positivt på EU:s förhandlingar om handelsavtal med tredje länder.

Grönboken tar vidare upp olika sätt att utforma ett sådant skydd på. I denna del väcks frågan om skyddet i så fall bör utvidgas genom en harmonisering av nationell lagstiftning eller genom ett gemensamt system på EU-nivå, i likhet med det befintliga systemet för geografiska ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter.

I grönboken ställs en rad frågor för att få en så allsidig belysning som möjligt från intressenter på området. Synpunkter ska ha kommit in till kommissionen senast den 28 oktober 2014.

2013/14:FPM111

Svensk ståndpunkt bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

En geografisk ursprungsbeteckning är en beteckning som anger att en vara kommer från ett visst land, en region eller en plats och att varans kvaliteter, egenskaper eller anseende i huvudsak kan hänföras till dess geografiska ursprung. Vanligtvis innehåller eller består en geografisk ursprungsbeteckning av namnet på den plats där varorna har sitt ursprung. Detta namn kan utnyttjas av alla producenter från det berörda området som framställer en viss produkt på föreskrivet sätt. Champagne och Prosciutto di Parma är exempel på skyddade geografiska ursprungsbeteckningar.

På EU-nivå finns i dag ett enhetligt skydd av geografiska ursprungsbeteckningar för vin, spritdrycker, aromatiserade viner, jordbruksprodukter och livsmedel.

När det gäller andra produkter än jordbruksprodukter finns det för närvarande inte något harmoniserat skydd inom EU. Detta har uppmärksammats av kommissionen som i ett meddelande från 2011 ”En inre marknad för immateriella rättigheter”¹ föreslog en grundlig analys av den befintliga rättsliga ramen för skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar för andra produkter än jordbruksprodukter i medlemsstaterna och dess konsekvenser för den inre marknaden.

På uppdrag av kommissionen genomfördes under 2012 en extern studie om skydd av geografiska ursprungsbeteckningar för andra produkter än jordbruksprodukter på den inre marknaden. Slutsatsen i studien, som offentliggjordes i mars 2013, är att de rättsliga instrument som i dag finns tillgängliga för producenter på nationell nivå och EU-nivå är otillräckliga. Kommissionen anordnade också en offentlig utfrågning i april 2013 för att diskutera resultatet av studien och behovet av ett mer ändamålsenligt skydd inom EU av geografiska ursprungsbeteckningar för andra produkter än jordbruksprodukter.

Grönboken har tillkommit mot bakgrund av resultaten av studien och den offentliga utfrågningen. Syftet med grönboken är att samråda med berörda parter om huruvida det finns ett behov av att utvidga skyddet inom EU av geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter. Grönboken presenterades den 15 juli 2014.

¹ KOM (2011) 287 slutlig.

I grönboken redogörs inledningsvis för den befintliga rättsliga ramen för geografiska ursprungsbeteckningar. Därefter presenterar kommissionen de fördelar som skulle kunna uppnås om skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar utvidgas inom EU. Den avslutande delen av grönboken innehåller mer tekniska frågor och syftar till att samla in synpunkter från de som berörs på möjliga lösningar till ett utvidgat skydd. Målet för eventuella nya åtgärder skulle kunna vara allt från att se till att de minimikrav på skydd som uppställs i avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPs-avtalet) uppfylls till att skapa ett system med skyddskriterier av samma typ som de som finns i EU:s lagstiftning om geografiska ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter.

Den rättsliga ramen för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar

EU är bundet av regler om skydd av geografiska ursprungsbeteckningar i enlighet med TRIPs-avtalet, som gäller för samtliga 159 medlemmar i Världshandelsorganisationen (WTO). Skyddet omfattar både jordbruksprodukter och andra produkter än jordbruksprodukter. I alla WTO:s medlemsländer måste geografiska ursprungsbeteckningar skyddas för att undvika att allmänheten vilseleds i fråga om varors ursprung och för att förhindra illojal konkurrens. WTO-medlemmarna har rätt att använda olika rättsliga instrument för att uppnå detta.

På EU-nivå finns i dag ett enhetligt skydd av geografiska ursprungsbeteckningar för vin, spritdrycker, aromatiserade viner, jordbruksprodukter och livsmedel. Skyddet, som är reglerat i EU-förordningar, är långtgående och uppnås genom ett enda ansökningsförfarande som leder fram till registrering av en ursprungsbeteckning. EU:s system är vidare exklusivt och hindrar medlemsstaterna från att ha parallella ordningar, som exempelvis är fallet med varumärken. Det första steget i ansökningsprocessen liksom den administrativa tillsynen, t.ex. övervakning av användningen av en beteckning, hanteras dock nationellt.

När det gäller geografiska ursprungsbeteckningar för andra produkter än jordbruksprodukter finns för närvarande ingen harmonisering eller enhetligt skydd på EU-nivå. I stället tillämpas nationella lagar, vilket leder till att det rättsliga skyddet inom EU varierar. I 15 medlemsstater finns särskild lagstiftning som skyddar geografiska ursprungsbeteckningar för andra produkter än jordbruksprodukter. Lagstiftningen kan t.ex. gälla särskilda hantverk från ett visst område eller vissa produkter (t.ex. Muranoglas och Solingenknivar). Övriga medlemsstater, däribland Sverige, saknar sådan särskild lagstiftning. I alla medlemsstater omfattas dock dessa produkter av lagar om illojal konkurrens eller vilseledande av konsumenter i enlighet med det som anges i TRIPs-avtalet och direktiv 2005/29/EG om otillbörliga affärsmetoder, enligt vilket marknadsföring som är vilseledande t.ex. vad gäller produktens geografiska ursprung är förbjuden. Även den nationella

varumärkesrätten erbjuder ett visst skydd för geografiskt ursprung genom möjligheten att registrera kollektiv-, garanti- eller kontrollmärken.

2013/14:FPM111

Potentiella fördelar med ett utvidgat skydd av geografiska ursprungs- beteckningar

Kommissionen framhåller huvudsakligen fyra potentiella fördelar med att utvidga skyddet av geografiska ursprungs-beteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter på EU-nivå:

1) Det kan skapas arbetstillfällen. Att öka intresset för vissa produkter genom att garantera kvalitet och ursprung i hela EU skulle kunna öka försäljningen och ge ett mer effektivt skydd mot förluster p.g.a. förfälskning och imitation. I den studie som kommissionen låtit göra uppskattades antalet arbetstillfällen i den aktuella sektorn till drygt fyra miljoner, främst i små och medelstora företag i fattigare regioner.

2) Det blir möjligt för de konsumenter som uppmärksammar produkters geografiska ursprung, är känsliga för den kultur eller tradition som ligger bakom en produkt eller som värdesätter särskilda egenskaper eller kvalitet i varorna att göra val baserade på tillförlitliga uppgifter. Geografiska ursprungs-beteckningar syftar till att ge konsumenterna visshet om att en produkt har en viss kvalitet, egenskaper eller anseende på grund av dess särskilda ursprungsort, om detta är något de värdesätter.

3) Det kan inverka positivt på EU:s förhandlingar om handelsavtal med tredjeländer som är intresserade av att skapa bättre skydd för sådana produkter i EU. Den nuvarande bristen på ett sådant skydd inom EU påverkar EU:s möjlighet att i dessa länder uppnå bättre skydd för de av EU:s jordbruksprodukter som omfattas av geografiska ursprungs-beteckningar.

4) Europeiska traditioner, kunnande och kulturarv kan bibehållas och värdesättas. De som gör produkter med geografiska ursprungs-beteckningar behåller traditionellt och värdefullt kunnande levande och för det vidare från generation till generation. Om producenter av imitationer drar nytta av de förväntningar som konsumenterna har på de ursprungliga produkternas anseende och kvalitet (genom att använda det geografiska namn runt vilket anseendet växt fram), finns risken att man slutar tillverka de ursprungliga produkterna. Försvinner produkter med geografiska ursprungs-beteckningar kan en betydande del av EU:s historiska, kulturella och sociala arv skadas.

Möjliga lösningar till ett utvidgat skydd av geografiska ursprungs- beteckningar på EU-nivå

Kommissionen tar sin utgångspunkt i en jämförelse med det befintliga systemet för geografiska ursprungs-beteckningar när det gäller jordbruksprodukter, men tar också upp flera parametrar som skulle kunna vara avgörande för utformningen av en eventuell EU-reglering om skydd av geografiska ursprungs-beteckningar för andra produkter än jordbruks-
produkter.

En av de frågor som kommissionen tar upp är vilka kriterier som bör gälla för ett eventuellt skydd, t.ex. om bara namn eller även symboler bör skyddas, och hur regleringen bör förhålla sig till andra skyddade rättigheter. En annan fråga är hur stark kopplingen till ett visst område bör vara och vilka faktorer, t.ex. kvalitet eller anseende, som bör vara styrande för att en produkt eventuellt ska få ett skydd. Kommissionen väcker också frågan om skyddet i så fall skulle stärkas genom en harmonisering av nationell lagstiftning eller genom ett gemensamt system på EU-nivå. Bland de ytterligare frågor som kommissionen behandlar finns frågan om det bör krävas registrering för skydd, vilken roll de nationella myndigheterna i så fall bör ha och vem som bör ha rätt att ansöka om skydd. Dessutom tar kommissionen upp frågan om skyddets omfattning, bl.a. i tid, och om hanteringen av potentiella konflikter mellan geografiska ursprungsbezeichnungar och varumärken.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Grönboken innehåller inte några konkreta förslag utan syftar till att ligga till grund för en diskussion. I nuläget går det därför inte att ta ställning till eventuella effekter på gällande svensk lagstiftning.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Grönboken bedöms inte medföra några budgetära konsekvenser. Det har inte genomförts någon konsekvensanalys då det inte finns några förslag att ta ställning till.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Svensk ståndpunkt bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Det är ännu inte känt vilka ståndpunkter andra medlemsstater har. Det kan dock nämnas att vid de diskussioner som föregick inrättandet av ett enhetligt skydd av geografiska ursprungsbezeichnungar för jordbruksprodukter var det i huvudsak de sydeuropeiska medlemsstaterna som förespråkade ett sådant system.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Det är ännu inte känt vilka ståndpunkter institutionerna har.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

2013/14:FPM111

Förslaget har remitterats för synpunkter. Remisstiden går ut den 29 september 2014.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Någon rättslig grund har inte åberopats då det inte handlar om en rättsakt som ska förhandlas eller beslutas.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

I nuläget finns inte skäl att gå in på subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen eftersom grönboken endast syftar till att inhämta intressenternas synpunkter.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Syftet med grönboken är att få in synpunkter från berörda på området. Kommentarer på innehållet och svar på de frågor som ställs i grönboken ska ha kommit in till kommissionen senast den 28 oktober 2014.